

Systematiske tiltak mot belastningslidelser i aluminiumindustrien 1998 - 2002

Et samarbeidsprosjekt mellom Aluminiumindustriens Miljøsekretariat,
Aluminiumindustrien i Norge og Universitetet i Bergen

Elkem Aluminium Lista
Elkem Aluminium Mosjøen
Hydro Aluminium Høyanger
Hydro Aluminium Karmøy
Hydro Aluminium Sunndal
Hydro Aluminium Holmestrand
Hydro Aluminium Årdal
Sør-Norge Aluminium AS
Vigeland Metal Refinery A/S

Kortversjon av sluttrapport 2002

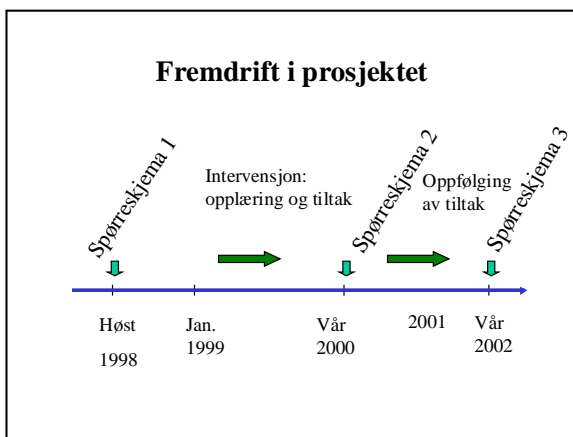
Bakgrunn

Muskel- og skjelettplager er den største fraværsårsaken i aluminiumindustrien, og er blitt belyst som et betydelig problem i studier som er gjort i bransjen.

Prosjektets målsetting var å redusere og forebygge muskel- og skjelettplager hos ansatte i aluminiumindustrien, og øke de ansattes og organisasjonens evne til å mestre slike.

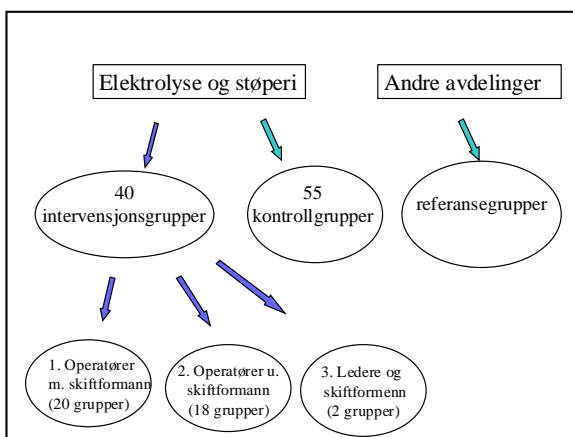
Prosjektet skulle undersøke effekten av et opplæringsprogram med fokus på forebygging av muskel- og skjelettplager.

Metode

- ▶ Alle ansatte ved åtte aluminiumverk ble invitert til å delta i spørreundersøkelsen

- før opplæringen (intervensjonen) (1998)
- etter 1 ½ år (2000) og
- etter 3 ½ år (2002).

- ▶ Det ble trukket ut 40 opplæringsgrupper fra åtte aluminiumverk i Norge.

- ▶ Gruppene ble kategorisert i
1) skift med leder
2) skift uten leder
3) kun ledere.

- ▶ De øvrige skiftene i produksjonen var kontrollgrupper. Ansatte utenom produksjonen var referansegrupper.

- ▶ Opplæringsprogrammet besto av 10 møter á 1 time i løpet av 1 år (1999), 1 evalueringsmøte og 4 oppfølgingsmøter i 2001. Tema og undervisningsmateriale var standardisert. Møtene ble ledet av fysioterapeutene ved aluminiumverkene.

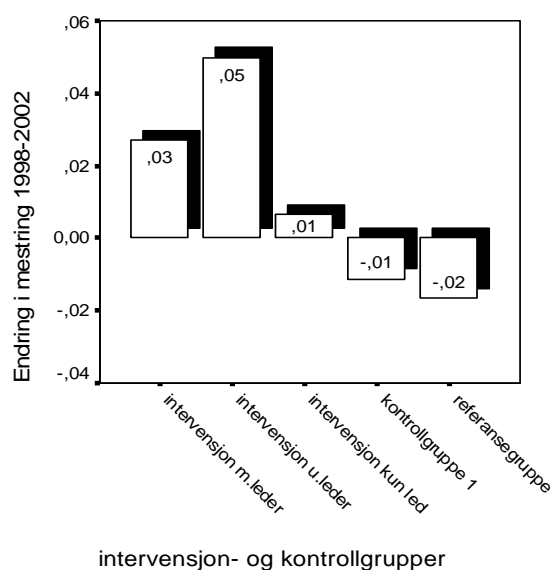
- ▶ Aktiv medvirkning og deltakerstyring var en sentral del av prosessen. På hvert møte laget deltakerne en handlingsplan for tiltak som skulle følges opp på neste møte.

Opplæringsprogram

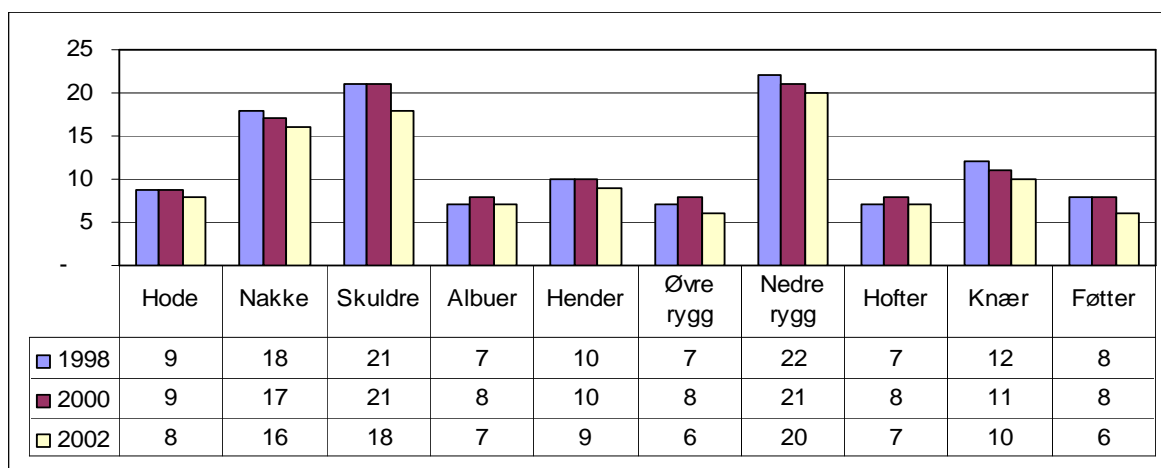
1. Hva er belastningslidelser?
2. Kropp og arbeid
3. Gode arbeidsmåter
4. Arbeidsplassen
5. Organisering av arbeidet
6. Mestring
7. Egenomsorg
8. Bruk av kartleggings-/IK-verktøy
9. Muligheter for ansatte med plager
10. Krav, kontroll, sosial støtte

Resultat

- ▶ Opplæringsgruppene uten leder gjorde mer enn før for å mestre plagene sine og hadde noe økt sosial støtte. Deltakerne i disse gruppene var flinkere til å be om hjelp av kolleger til belastende oppgaver.
- ▶ Det ble gjennomført 311 av 424 foreslåtte arbeidsmiljøtiltak gjennom arbeidet i opplæringsgruppene.
- ▶ Forekomsten av hyppige plager i aluminiumindustrien generelt ble redusert med 8 % fra 1998 til 2002, men det ble ikke påvist endring av muskel- og skjelettplager i opplæringsgruppene sammenlignet med kontrollgruppene. Dette skyldes trolig at muskel- og skjelettplager er vanskelig å påvirke på grunn av komplekse årsaksforhold.

Figuren viser endring i bruk av mestringsstrategier i de ulike gruppene (operatører, n=1537) fra 1998 til 2002. Skalaen går fra -1 til +1.

Figuren viser prosentandel av de ansatte i hele aluminiumindustrien med hyppige plager (ofte eller svært ofte) i ulike kroppsdeler i 1998 (n=5654), 2000 (n=5143) og 2002 (n= 5097).

- ▶ Mindre enn 10 % av de ansatte i aluminiumindustrien sto for mer enn 80 % av sykefraværet knyttet til muskel- og skjelettplager.
- ▶ Operatørene hadde mest arbeidsrelaterte muskel- og skjelettplager og sykefravær på grunn av muskel- og skjelettplager. Ryggplager ga mest problemer for fysisk funksjon og var en viktig årsak til sykefravær på grunn av muskel- og skjelettplager.

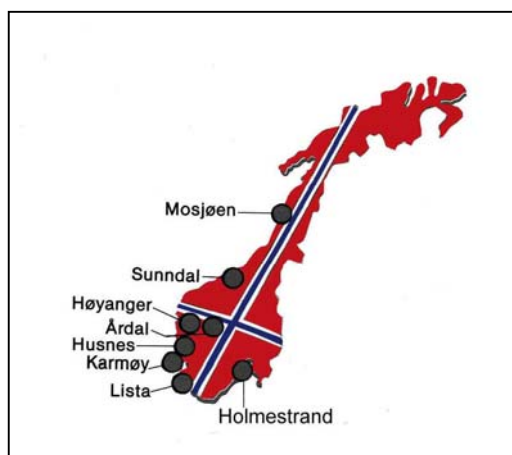
Videre arbeid

I det videre arbeid med å forebygge muskel- og skjelettplager foreslås følgende:

- ▶ **Ansatte bør ha en aktiv og sentral rolle** i prosessen med å vurdere risikoforhold og implementere arbeidsmiljøforbedringer knyttet til muskel- og skjelettplager.
- ▶ **Opplæringsprogram** om muskel- og skjelettplager kombinert med å lage handlingsplaner anbefales dersom målet er å gjennomføre flere tiltak i arbeidsmiljøet.
- ▶ **Generelle tiltak** (primærforebyggende tiltak) bør rettes mot alle typer muskel- og skjelettplager, men spesielt mot risikofaktorer for ryggplager. Evaluering av tiltak bør skje ved å måle endring i aktuelle risikofaktorer (løft, arbeidsstillinger, ensidig arbeid, sosial støtte) (jfr. AMS, Håndbok i Risikovurdering av arbeidsmiljø, 2001).
- ▶ **Tiltak for arbeidstakere med plager** (sekundærforebyggende tiltak) bør rettes spesielt mot operatører med ryggplager. Evaluering av tiltak bør gjøres ved å måle endring i funksjon (mestring, plager, sykefravær).
- ▶ **Arbeidet med reduksjon av sykefravær** i aluminiumindustrien bør sette fokus på å identifisere de som har høyest risiko for langtidsfravær og sette i verk tiltak blant dem. Dette gjelder særlig operatører med hyppige skulderplager, hyppige ryggplager eller hyppige plager fra flere kroppsdelar.

Prosjektledere ved de ulike aluminiumverkene:

Hydro Aluminium Høyanger:	Gerita ten Bolscher
Hydro Aluminium Holmestrand:	Signe H.V. Hauge
Hydro Aluminium Karmøy:	Svein Pedersen
Hydro Aluminium Årdal:	Cecilie Roth
Hydro Aluminium Sunndalsøra:	Inger Lise L.Saue/ Guri M. Seljebø
Elkem Aluminium Mosjøen:	Solrun Holien
Elkem Aluminium Lista:	Hans Meberg
Sør-Norge Aluminium AS Husnes:	Varughese Thoppil
Vigeland Metal Refinery A/S:	Harry Jørgensen

Høsten 2002

Fullstendig rapport kan fås fra Aluminiumindustriens Miljøsekretariat
ams@ams-aluminium.no